

goriški letnik

zbornik goriškega muzeja
41
(2017)

2017

GORIŠKI LETNIK – Zbornik Goriškega muzeja
ISSN 0350-2929

© **Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica**
Številka 41 (2017)

Zbornik so uredili: Andrej Ferletic, dr. Teja Gerbec (Goriški muzej) in
Petra Kolenc (Zgodovinski inštitut Milka Kosa, Raziskovalna postaja
ZRC SAZU Nova Gorica)

Uredniški odbor: Rok Bavčar, dr. Ines Beguš, Katarina Brešan, dr. Tanja Gomiršek,
dr. Špela Ledinek Lozej, dr. Marko Klavora, dr. Borut Koloini, Ana Kruh,
dr. Neva Makuc, dr. Branko Marušič, mag. Miha Mlinar,
Alessandro Quinzi

Izdal in založil: Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica, zanj Vladimir Peruničič

Odgovorni urednik: Vladimir Peruničič

Prevod izvlečkov: Urška Žitnik

Lektoriranje: Tjaša Žorž, Anja Mugerli

Oblikovanje in prelom: Darko Turk

Tisk: Grafika Soča, d.o.o.

Naklada: 700

Zbornik so sofinancirali: Ministrstvo za kulturo RS, Mestna občina Nova Gorica,
Občina Miren - Kostanjevica, Občina Renče - Vogrsko,
Občina Šempeter - Vrtojba, Občina Divača, Občina Komen
in Občina Ajdovščina.

Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji.

Redakcija te številke je bila zaključena 15. 11. 2017.

Vsebina

---

5 **Predgovor**

Dediščina mesta – 70 let Nove Gorice

- 9 Vlado Klemše
Solkan v jožefinskem katastru
- 17 Aldo Rupel
Tam okrog leta 1947 in po sedemdesetih letih
- 23 Matjaž Stibilj
Strma pot mladinskih delovnih brigad do Solkanskega polja
- 43 Alenka Di Battista
Urbanizem in arhitektura Nove Gorice skozi oči slovenske strokovne publicistike
- 71 Jure Ramšak
Ko se mlada mesta postarajo: kritični oris upravljanja z dediščino novih mest
- 89 Renato Podbersič
Cerkev in meja na Goriškem po drugi svetovni vojni
- 105 Sebastjan Rosa
Nova Gorica – mesto igralnic, ki sijejo preko meje
Oris razvoja igralništva v Novi Gorici in z igralništvom povezanih družbenih sprememb

Razprave

- 125 Tomaž Fabec – Teja Gerbec
Arheološke raziskave v cerkvi sv. Lenarta v Dolnjem Cerovem v Brdih
- 155 Robert Devetak
Ledinska imena v katastrski občini Ročinj, povezana z gospodarsko rabo
- 179 Nataša Hönig
Kolesarstvo na Goriškem na prehodu iz 19. v 20. stoletje
- 199 Robert Devetak
Razvoj osnovnega šolstva in vplivi delovanja učiteljev na gospodarski razvoj sodnega okraja Kanal v obdobju Avstro-Ogrske
- 217 Jernej Komac
»Hudič vzemi vojske in politiko!«
Begunska izkušnja v kolektivnem spominu bovškega prebivalstva v letih 1914–1941
-

- 233 **Marko Klavora**
Topika fašizma v memoriji prebivalcev Zgornjega Posočja (drugi del)
- 255 **Martin Garzarolli**
Povojna obnova ter razvoj industrije in obrti na Krasu med letoma 1947 in 1954
- 273 **Tanja Gomiršek**
Ludvik Zorzut (1892–1977) in njegovo »mariborsko obdobje«
- 289 **Aneja Rože**
Delovanje Toneta Kralja v župnijski cerkvi sv. Mihaela v Lokvi v letih 1942 in 1943
- 311 **Arheološke novice**
- 327 **Zapiski**
- 329 **Milan Pahor**
Ustanovitev Slovenske kulturno-gospodarske zveze (SKGZ)
- 345 **Rajko Slokar**
Preseljevanje gimnazije v Novo Gorico
- Recenzije**
- 351 **Katjuša Batič**
Slovenski Judje. Zgodovina holokavsta
- 355 **Tanja Rijavec**
Made in YU 2015
- 357 **Izšlo v 2017**
- 363 **Navodila avtorjem**
-

Predgovor

Goriški letnik tudi z 41. številko uresničuje poslanstvo, ki si ga je zadalo že ob samem začetku – »temam preteklosti« pridružiti »sodobno snov«. Prav prispevki na temo 70-letnice Nove Gorice, ki so rezultat dvodnevne simpozija *Dediščina mesta – 70 let Nove Gorice* (organiziranega v sodelovanju Goriškega muzeja in Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici na Gradu Kromberk 22. in 23. maja 2017), odpirajo poglavja novih spoznanj o enem najmlajših slovenskih mest. Slednje je pred sedemdesetimi leti začelo nastajati na kulturnem stičišču alpskega in mediteranskega sveta ter etničnem stičišču romansko-slovanskega sožitja, ob bok »staremu« središču Goriške, kjer se je dolga stoletja plastila naša skupna dediščina, iz katere se napaja tudi novogoriški prostor. S sedmimi novimi pogledi na mesto – oris območja nekdanje solkanske skupnosti, pripoved o meji, o pomenu mladinskih delovnih akcij pri izgradnji mesta, njegovem urbanizmu in arhitekturi v očeh strokovne periodike, umestitvi cerkve v novonastalo mesto, o tem, kdo in kako naj pripoveduje zgodbo novih mest, ter o gospodarski panogi, ki je mestu dodelila novo identiteto – sodobno snov pridružujemo že uveljavljenim rubrikam zbornika.

Enainštirideseta številka ponuja v branje tudi arheološke, zgodovinske in umetnostnozgodovinske razprave, arheološke novice, zapiske, recenzije in pregled izdanih publikacij Goriškega muzeja. Izdane publikacije in razstave so rezultat proučevanja in raziskovanja prostora, v katerem delujemo, in najpomembnejši medij med muzejem in javnostjo. Omenimo naj pregledno razstavo likovne ustvarjalnosti ob 70-letnici Nove Gorice »Na začetku je bila črta«, ki je nastala v sodelovanju Goriškega muzeja s Kulturnim domom Nova Gorica in je bila odprta septembra na Gradu Kromberk.

Ohranjanje in dopolnjevanje dosežene ravni z ohranjanjem periodičnosti naj še naprej ostajajo glavno gibalno skupnega ustvarjanja Goriškega letnika, osrednje strokovno-znanstvene periodične publikacije zahodnega slovenskega narodnostnega prostora. Slednja je po novem predstavljena tudi na spletnih straneh Goriškega muzeja.

Uredniki

Alenka Di Battista

dr. znanosti, univ. dipl. zgod. in prof. um. zgod.
Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta,
SI-1000, Ljubljana, Novi trg 2
Raziskovalna postaja ZRC SAZU,
SI-5000 Nova Gorica, Delpinova 12
alenka.di.battista@zrc-sazu.si

Urbanizem in arhitektura Nove Gorice skozi oči slovenske strokovne publicistike*

Izveček: Namen prispevka je osvetlitev novogoriškega urbanizma, arhitekture in oblikovanja skozi oči strokovne publicistike, ki je po letu 1945 izhajala na Slovenskem. V poštev so prišle zlasti arhitekturne revije *Arhitekt*, *Sinteza* in *AB–Arhitektov Bilten*, ki so od petdesetih do začetka devetdesetih redno spremljale tekoči razvoj slovenske in s tem tudi novogoriške arhitekture, urbanizma in oblikovanja. Pri analizi objav so upoštevane okoliščine nastanka in delovanja posamezne revije in posreden vpliv uredniške politike nanje. Posebna pozornost je namenjena tudi pravilni umestitvi obravnavanih tematik v tedanji kontekst razvoja Nove Gorice in okvir sočasnega dogajanja v strokovni praksi v Sloveniji.

Gljučne besede: Nova Gorica, arhitekturna periodika, *Arhitekt*, *Sinteza*, *AB–Arhitektov bilten*, arhitektura, urbanizem, oblikovanje.

Urbanism and Architecture of Nova Gorica through the Eyes of Professional Slovenian Journalism

Abstract: The purpose of this paper is to shed light on the urbanism, architecture and design of the town of Nova Gorica through the eyes of the professional journalism published in Slovenia after 1945. It mostly discusses the architecture magazines *Arhitekt*, *Sinteza* and *AB–Arhitektov bilten*, which kept up with the developments of Slovenian and consequently Nova Gorica architecture, urbanism and design from the fifties to the early nineties. While analysing these publications, it considered the circumstances of the creation and operation of an individual magazine, and the indirect influence exerted over them by the editorial policies. It also devoted special attention to accurately putting the topics under discussion into the then context of the development of Nova Gorica and the framework of concurrent events in professional practice in Slovenia.

Keywords: Nova Gorica, architectural periodicals, *Arhitekt*, *Sinteza*, *AB–Arhitektov bilten*, architecture, urbanism, design.

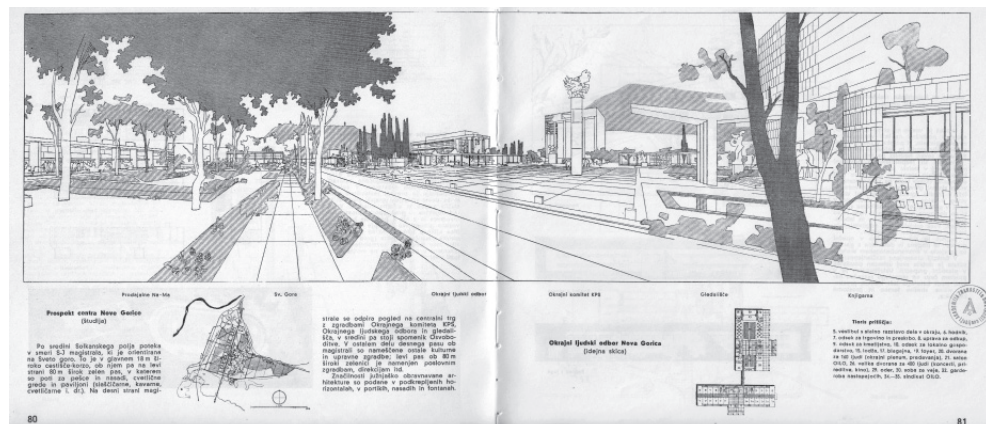
* Članek je nastal v okviru aplikativnega projekta *Mapiranje urbanih prostorov slovenskih mest v zgodovinskem okviru. Modernistična Nova Gorica in njeni konteksti* (L6-8262), ki ga financirajo Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (75%), Mestna občina Nova Gorica (12%) in Slovenska akademija znanosti in umetnosti (13%).

Začetki

Čeprav so začetki Nove Gorice neizpodbitno povezani z nastankom idejnih zasnov novega mesta po načrtih arhitekta Edvarda Ravnikarja, so njeno današnjo podobo sooblikovali tudi številni drugi slovenski arhitekti, ki so bili dejavni v Novi Gorici na področju arhitekture, urbanizma in oblikovanja. Le-ti so namreč usmerjali razvoj mesta, v katerem danes živi približno 13.000 Novogoričanov, lastne načrte in izvedena dela pa so predstavili v domači arhitekturni periodiki.

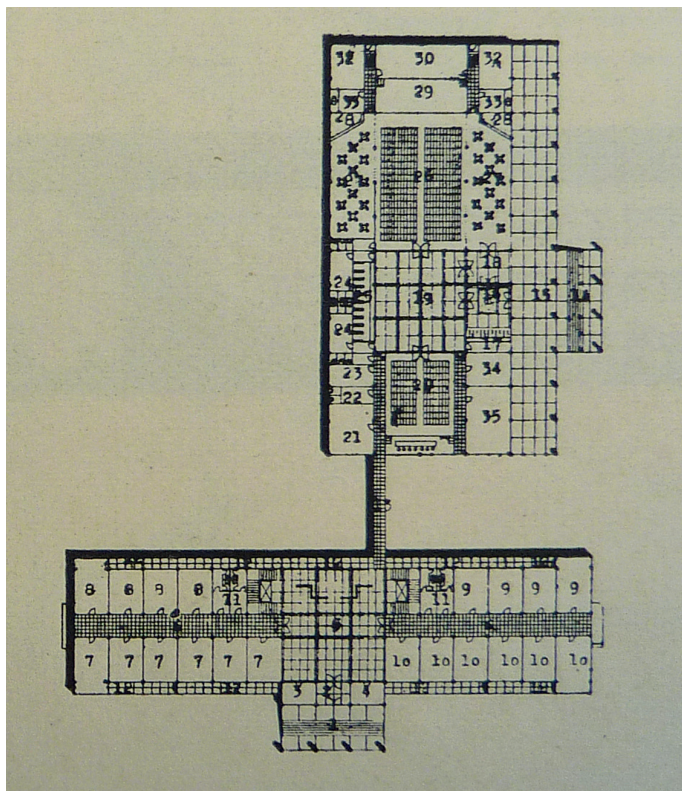
Ker so slovenske arhitekturne revije začele izhajati šele v petdesetih letih in ker je bil nastanek Nove Gorice povsem prezrt s strani tedaj edine zvezne strokovne revije *Arhitektura*, ki jo je ob sodelovanju arhitektov in inženirjev iz cele Jugoslavije izdajalo Združenje jugoslovanskih inženirjev in tehnikov v Zagrebu, je bilo treba poiskati objave idejnih zasnov Nove Gorice v redkih slovenskih strokovnih publikacijah iz prvega povojnega obdobja.

Zbornik oddelka za arhitekturo tehniške fakultete v Ljubljani 1946–1947, ki je obsegal seminarska dela študentov arhitekture v Ljubljani in številne natečajne načrte njihovih profesorjev, je med drugim objavil tudi študijo urbanistične zasnove Nove Gorice, perspektivo njene osrednje osi, t. i. magistrale, in idejni osnutek stavbe Okrajnega ljudskega odbora Nova Gorica. Avtorja regulacije sta bila profesor Edvard Ravnikar in njegov študent Franc Šmid, medtem ko je upravno stavbo načrtoval študent France Ivanšek. Kratek razlagalni tekst opiše ključne značilnosti novega mesta. Posebej je izpostavljena vloga magistrale, ki je potekala po sredini Solkanskega polja in je bila orientirana proti Sveti gori. Levo od magistrale se je razprostiral širok pas zelenja s potmi za pešce in paviljoni, ki so bili namenjeni trgovskim in drugim storitvenim dejavnostim. Na desni strani je bil načrtovan prostran reprezentančni trg z upravno-kulturnimi stavbami in spomeniki. Horizontalni elementi, volumni, portiki, nasadi in fontane so po mnenju avtorja besedila razkrivali »južnjaški poudarek arhitekture« (sl. 1). Kot zanimivost velja izpostaviti dejstvo, da objavljen Ivanškov tloris pritličja Okrajnega ljudskega

Slika 1: Edvard Ravnikar, Perspektiva centra Nove Gorice (*Zbornik oddelka za arhitekturo tehniške fakultete v Ljubljani 1946–1947*, 1948: 80–81).

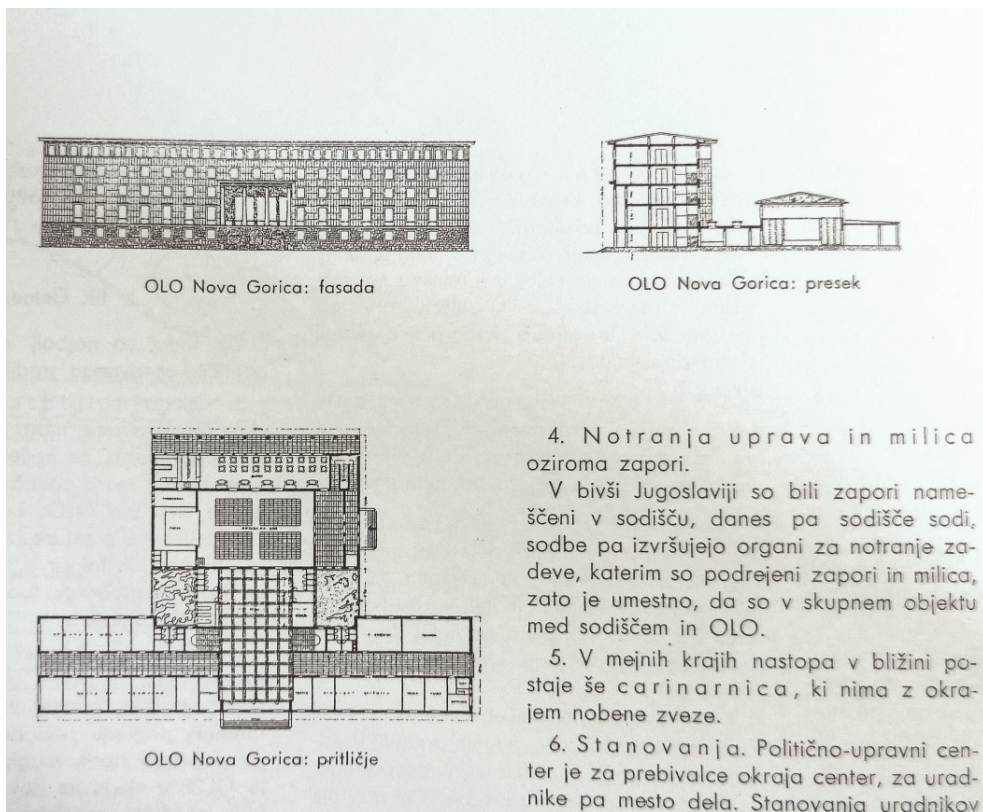
Slika 2: France Ivanšek, Idejni osnutek Okrajnega ljudskega odbora Nova Gorica (*Zbornik oddelka za arhitekturo tehniške fakultete v Ljubljani 1946–1947, 1948: 80–81*).

odbora ni sovpadal s podobo stavbe, ki sta jo Ravnikar in Šmid vključila v perspektivo novega mesta (Ravnikar 1948: 80–81) (sl. 2). Drugačno idejno zasnovane stavbe pa je bilo mogoče zaslediti tudi v publikaciji *Arhitektura, Urbanizem, Konstrukcije*, v okviru katere so bila objavljena dela arhitektov, ki so bili zaposleni pri Projektivnem zavodu LRS (sl. 3). Idejna skica fasade, pritličja in preseka so bili vključeni v arhitekturni razdelek, ki je bil posvečen predstavitvi stavb upravnopolitičnega centra okraja. Na osnovi smernic za načrtovanje tovrstnih stavb je neimenovani arhitekt predvidel v osrednjem delu obsežno dvorano za različna zasedanja, vzdolž hodnikov pa uradne prostore izvršilnega odbora (*Arhitektura* 1948: 55).¹ Fotografije urbanizma in arhitekture Nove Gorice so bile ne nazadnje vključene tudi v jugoslovanski katalog mednarodne arhitekturne razstave, ki je bila organizirana leta 1951 v maroškem mestu Rabat v času drugega kongresa

¹ Sorodnosti pri obdelavi in členitvi fasadnega plašča (npr. rustikalno pritličje, poudarjena osrednja os, členitev fasade z okenskimi odprtini, izrazit venčni zidec) med objavljenim načrtom in različnimi projekti, ki jih je naredil arhitekt Vinko Glanz za stavbo Okrajnega ljudskega odbora v Novi Gorici, namigujejo na zaključek, da je bil on avtor tudi pričujočih osnutkov. Tedaj je bil namreč zaposlen pri Projektivnem zavodu kot arhitekt in zato tudi omenjen v seznamu arhitektov na naslovnici omenjenega zbornika. Projektivni zavod je bil namreč tedaj osrednja projektantska organizacija na ravni LRS pod neposrednim nadzorom republiškega Ministrstva za gradnje. Združeval je najboljše projektante in po naročilu državnih, zadržnih in zasebnih ustanov, podjetij in zasebnikov projektiral in opravljal različna tehnična dela na področjih gradbenega inženirstva, arhitekture, urbanizma in geodezije. Tu je bil sprva zaposlen tudi Edvard Ravnikar, po odhodu na fakulteto leta 1946 pa je z zavodom ob pomoči študentov (npr. Franca Šmida in Franceta Ivanška pri načrtovanju Nove Gorice) še naprej redno sodeloval kot zunanji sodelavec (Di Battista 2011: 12, 44–45).

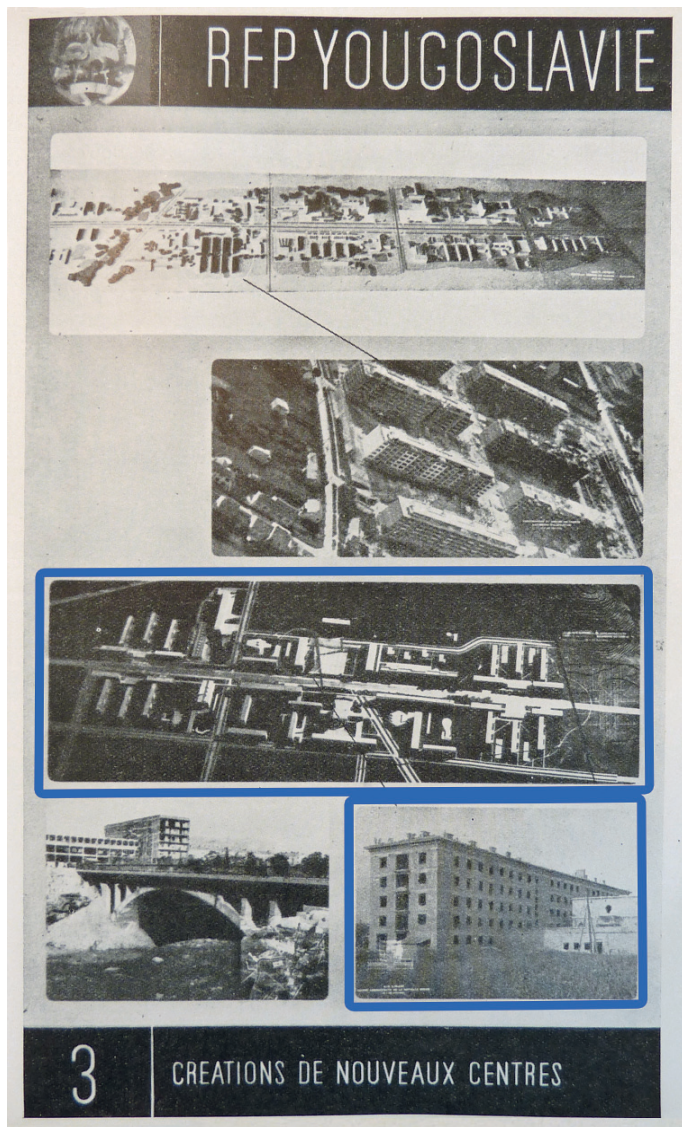

Slika 3: Vinko Glanz, Idejni osnutek Okrajnega ljudskega odbora Nova Gorica (*Arhitektura*, 1948: 55).

mednarodne zveze arhitektov UIA (Union international des architectes). Gradivo za razstavo in katalog so prispevala posamezna republiška društva arhitektov, končno izvedbo in redakcijo pa je prevzelo Društvo arhitektov Slovenije (Osojnik 1952: 29–32; Ravnikar 1952: 37–38). Vsebinsko sta bila katalog in razstava zasnovana kot širša predstavitev raznolike jugoslovanske pokrajine, tradicionalne ljudske kulture, stavbarstva in arhitekture starejših obdobj iz cele Jugoslavije. Večji del razstave je bil namenjen prikazu sočasnega arhitekturnega in urbanističnega dogajanja v državi. Fotografiji makete Nove Gorice in Glanzove stavbe Okrajnega ljudskega odbora Nova Gorica v gradnji sta bili predstavljeni v sklopu novih mestnih središč (*sl. 4*), fotografija že dokončanih prostostoječih blokov ob južnem izteku magistrale po načrtih Edvarda Ravnikarja v razdelku o sočasni večstanovanjski gradnji (*sl. 5*), fotografija izvedene enodružinske hiše po načrtih arhitekta Marka Šlajmerja v naselju Kurja vas v Kromberku za Tovarno pohištva Nova Gorica pa v del, ki je bil posvečen individualni stanovanjski gradnji (*sl. 6*). Pomen razstave za Jugoslavijo se kaže v tem, da je to bila prva povojna predstavitev jugoslovanske in s tem tudi slovenske arhitekture ter urbanizma mednarodni javnosti. Prvič je bilo delo domačih arhitektov obravnavano v okviru držav zahodnega blo-

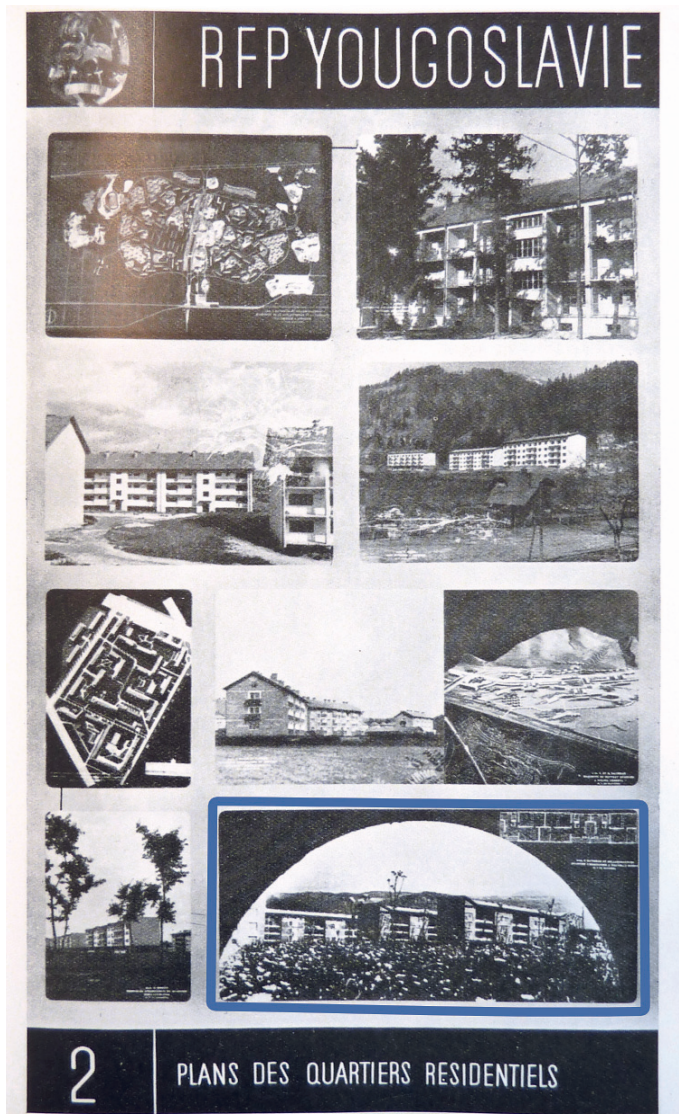
Slika 4: Maketa Nove Gorice in Glanzova stavba Okrajnega ljudskega odbora Nova Gorica v gradnji (RPF *Yougoslavie*, 1951: 45).

ka, kar je med drugim tudi pomembno prispevalo k krepitevi medsebojnih stikov in sodelovanja med tujimi »zahodnimi« in domačimi arhitekti (Kulić 2009: 218). Vključitev arhitekture in urbanizma Nove Gorice v izbor predstavljenega gradiva je pomembno prispevalo tudi k njeni večji razpoznavnosti v mednarodnem in širšem jugoslovanskem prostoru, saj je sočasno z razstavo v Maroku po državi potovala tudi povsem enaka potujoča razstava, ki je »prvič nudila enoten pregled arhitekturne tvornosti FLRJ« (Ravnikar 1952: 37–38).²

² Ključno vlogo pri vmestitvi Nove Gorice med razstavno gradivo je po vsej verjetnosti imel Edvard Ravnikar, ki je za katalog napisal uvodnik v francoščini.

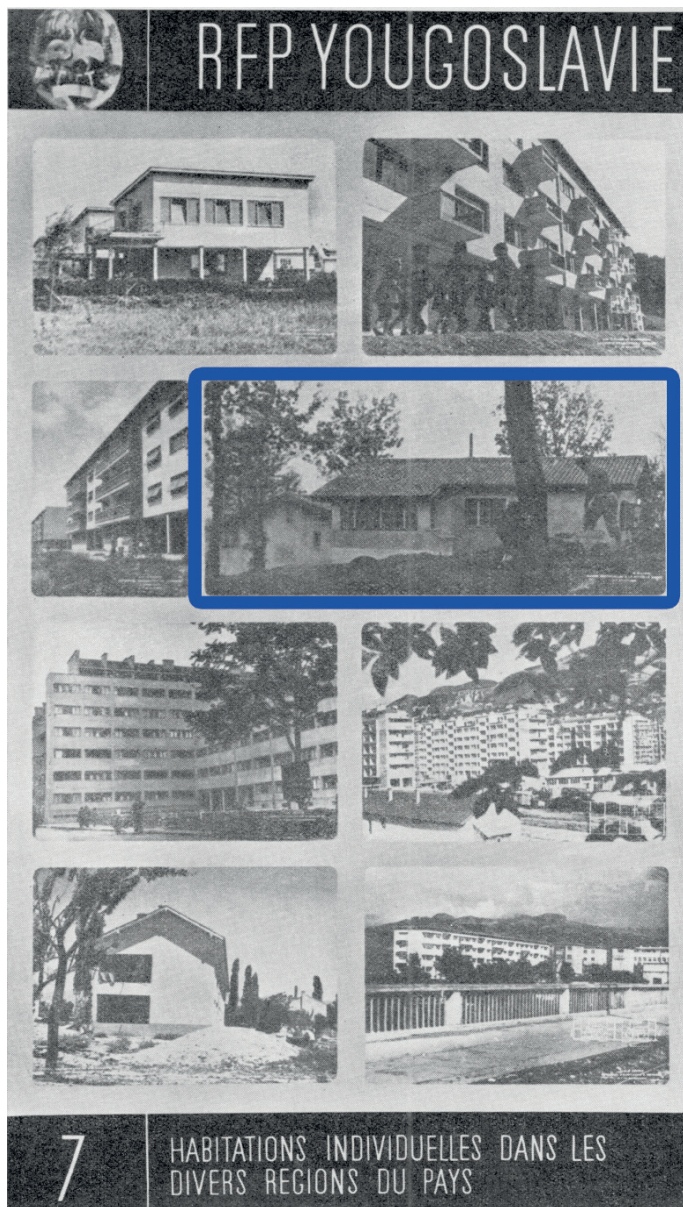

Slika 5: Edvard Ravnikar, Izvedeni stanovanjski bloki v Novi Gorici (*RPF Yougoslavie*, 1951: 53).

Nova Gorica v slovenskem strokovnem periodičnem tisku

Prva povojna strokovna revija za arhitekturo, urbanizem in oblikovanje *Arhitekt*, ki jo je med letoma 1951 in 1963 izdajalo Društvo arhitektov Slovenije z namenom »popularizacije in reprezentacije dela in naporov vseh naših arhitekturnih kolektivov in poedincev« na Slovenskem, v drugih jugoslovanskih republikah in v Svobodnem tržaškem ozemlju, je v posameznih številkah prvega in drugega letnika nekaj pozornosti namenila tudi urbanizmu in arhitekturi Nove Gorice (*Arhitekt*, 1951: 1). Marjan Bohinec je z jukstapozicijo maket novih naselij in fotografij do tedaj izvedenih objektov opozoril na ogromne razlike med načrtovanimi in realiziranimi načrti povojne urbanistične gradnje. Nakazal je možne

Slika 6: Marko Šlajmer, Izvedena enodružinska hiša v naselju Kurja vas v Kromberku pri Novi Gorici (*RPF Yougoslavie*, 1951: 63).

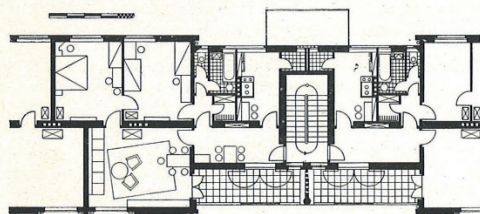

vzroke za njihovo parcialno dograditev in med temi posebej izpostavil trenutni slab gospodarski razvoj države. Izbrani so bili raznoliki in reprezentativni primeri mestnih in vaških naselij iz celotnega slovenskega ozemlja, med katere je sodila tudi zasnova novega mesta Nove Gorice. Zanj je bila sprva predvidena sočasna gradnja vseh javnih, trgovskih, kulturnih in stanovanjskih stavb ob magistrali. Ker se je le-ta pokazala kot neizvedljiva in ker se je pomanjkanje stanovanj izkazalo za najbolj pereč problem, se je program gradnje po obsegu in načinu izvedbe

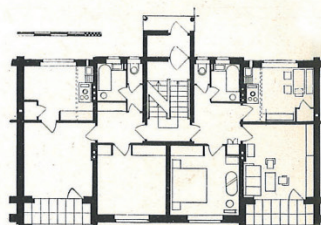

Arh. Edvard Ravnikar: Skupina stanovanjskih blokov in tloris 1:300, Nova Gorica, 1948

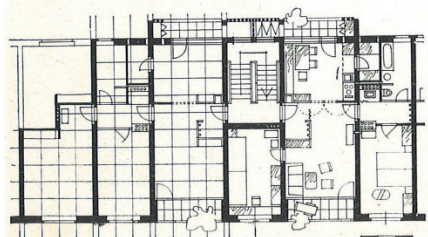
Ko objektivno pretehtavamo vse napore in rezultate našega dela, vidimo, da so bile te ogromne naloge za projektanta že same po sebi težke. Če k temu dodamo še zahtevano naglico projektiranja, akordirano projektiranje, preobremenjenost in anonimnost projektantov, projektiranje brez stika in vpliva na izvajanje in končno še vrsto strokovnih komisij, od katerih je vsaka dodala svoje, moramo ugotoviti, da kljub resnim naporom pri danih pogojih nismo mogli doseči zaželeno in potrebne kvalitete.

Dozorelo je spoznanje, da je treba zavreči vse dosedanje načrte in v Sloveniji ob potrebnih delovnih pogojih realizirati stanovanja po novih načrtih, ki bodo izrez našega napredka in izraz pri delu pridobljenih izkustev.

Zgoraj:
Arh. Danilo Fürst: Tloris 1:300 stanovanjskih blokov »Hitrogradnja
1949:

Levo:
Arh. Danilo Fürst: Tloris 1:300 stanovanjskih blokov »Hitrogradnja
1950:

Slika 7: Edvard Ravnikar, Fotografija in tloris stanovanja izvedenih blokov v Novi Gorici (zgoraj) in Danilo Fürst, Tlorisa stanovanja tipa Hitrogradnja (spodaj) (Arhitekt, 1951: 10).

primerno prilagodil in spremenil v etapni, dolgotrajnejši proces gradnje novega mesta (Bohinec 1951: 2–5). Ravnikarjevi stanovanjski bloki so bili nato vključeni v članek Danila Fürsta na temo razvoja standarda stanovanj v Sloveniji pred drugo svetovno vojno in po njej. Fotografija skupine že izgrajenih, a še neometanih blokov na cvetočem Solkanskem polju in načrt tipskega stanovanja v njih ponazarjata avtorjev kritičen pogled na povojno stanovanjsko gradnjo (sl. 7). Zanj je bilo značilno hitro in množično načrtovanje večstanovanjskih blokov po tipskih načrtih, ki so bili locirani v še neurejeno okolico in so bili zelo skromno opremljeni. Anonimnost projektantov, projektiranje brez stika s končno izvedbo projekta in vpliv strokovnih komisij, ki so med procesom gradnje samovoljno dopolnjevale začetne idejne načrte, pa so po Fürstovem mnenju še dodatno prispevali k nekvalitetni stanovanjski gradnji v državi. Zato je bilo treba izdelati nove načrte stanovanj, ki bi bili odraz napredka in izraz v praksi pridobljenih izkušenj (Fürst 1951: 6–10). S tem ima morda v mislih projektiranje stanovanj po sistemu hitrogradnje, ki z vključitvijo prefabriciranih elementov in opustitvijo nosilnih obodnih zidov nakazuje prehod od tradicionalne k polmontažni in bolj ekonomični gradnji. Nekaj tovrstnih stanovanjskih blokov je bilo zgrajenih tudi v Novi Gorici v neposredni bližini omenjenih Ravnikarjevih blokov, vzorčna primera njihovih tlorisov pa sta bila objavljena v okviru Fürstovega prispevka (Koselj 2013: 29–30) (sl. 7).

Pod vplivom razpisa javnega natečaja za idejne načrte individualnih hiš s strani večine jugoslovanskih republik in s tem povezane državne akcije za pospešitev zidanja individualnih hiš za delavce in uslužbenca je *Arhitekt* leta 1952 več pozornosti namenil tudi objavi prispevkov na temo individualne stanovanjske gradnje (Neidhardt 1952: 4–5; Göstl 1952: 12–15). V ta okvir lahko uvrstimo kratek sestavek tedanjega absolventa arhitekture Marka Šlajmerja o že omenjenem stanovanjskem naselju individualnih hišic, ki jih je novogoriška Tovarna pohištva načrtovala za svoje delavce in nameščence v Kromberku. Šlajmer je za naselje štiriintriidesetih enodružinskih hiš predvidel uporabo lokalnega gradbenega materiala. V gradnjo je vpletel bodoče lastnike, pri tem pa ostro kritiziral njihovo samovoljno spreminjanje idejnih načrtov med gradnjo, kar je po njegovem mnenju privedlo do nepopravljivega uničenja celotne zasnove (Šlajmer 1952: 21).³

Novogoriška Tovarna pohištva se nato ponovno omenja v prispevku Franceta Ivánška o prvi razstavi pohištva leta 1952 v Ljubljani. Uvršča jo med tiste proizvodne obrate v državi, ki so potrošnikom ponujali nerazstavljive kose furniranega težkega pohištva, v očitnem nasprotju s tedaj minimalno odmerjenimi prostori stanovanja. Za lažjo ilustracijo splošnega zastoja povojne pohištvene industrije na Slovenskem objavi zato fotografijo tradicionalnega pohištva za družinsko spalnico novogoriške tovarne in jo primerja s sočasno napredno oblikovanimi tujimi primeri. Edino izjemo med domačimi proizvajalci predstavlja po njegovem mnenju mariborsko podjetje SGP Konstruktor, pri katerem so po zaslugi arhitekta Fürsta že takrat nastajali moderni kosi sestavljivega pohištva (Ivanšek 1952: 28–32).⁴

³ Več podatkov o omenjenem naselju v članku: Ledinek Lozej 2016: 22–25.

⁴ Podobno oceno povojne pohištvene industrije in oblikovanja na Slovenskem poda tudi arhitekt Ilija Arnautović v član-

Napredek novogoriškega podjetja nakazuje omemba njegovega tehničnega vodje Antona Sajeveca med člani organizacijskega odbora natečaja za racionalno stanovanjsko pohištvo leta 1956. Namen natečaja je bil spodbuditi domače tovarne k uvedbi serijske industrijske proizvodnje pohištva iz domačega gradiva in k vpeljavi sistema sestavljivega pohištva z možnostjo dokupovanja posameznih elementov. Med petnajstimi prispelimi predlogi je med tremi nagrajenimi izdelki bilo tudi delo s šifro »192« Tehničnega biroja Tovarne pohištva v Novi Gorici. Obsegalo je načrte za sestavljivo modularno omarno pohištvo, predlog za stol iz vezane plošče in tapetniški detajl fotelja, ki so bili postavljeni ob bok ravno tako nagrajenih, a mnogo bolj znanih izdelkov Nika Kralja in Tovarne pohištva Stol na Duplici (*Arhitekt*, 1956: 33–35).

Nova Gorica se ne nazadnje leta 1961 omenja še v članku, ki je bil posvečen predstavitvi t. i. urbanizma na podeželju oziroma problematiki hitrega in nenačrtovanega razvoja številnih manjših in srednje velikih agrarnih naselij. Arhitekt Saša Sedlar uvršča Novo Gorico med pomembnejša slovenska naselja, z objavo osnutka generalnega urbanističnega načrta Nove Gorice Viljema Strmeckega pa ponazori najpogostejši primer širitve starih naselij z odpiranjem povsem novih zazidalnih površin, ki so postopoma prevzela vse gospodarske in druge funkcije starih središč. V podnapisu k načrtu zapiše, da gre za prikaz vključitve novega, delno realiziranega centra po osnutkih arhitekta Edvarda Ravnikarja, med dve obstoječi aglomeraciji: pravilno omeni Šempeter na jugu, namesto Solkana na severu pa navaja Gorico, ki je bila po drugi svetovni priključena Italiji in na načrtu sploh ni bila narisana (Sedlar 1961: 1–5).

Revija *Sinteza*, ki je začela izhajati leta 1964 po združitvi *Likovne revije* in prej omenjenega *Arhitekta* z željo, da se združijo moči kulturnih delavcev mejnih področij likovne umetnosti, arhitekture in industrijskega oblikovanja na poti k dvigu likovne kulture na Slovenskem, je na podoben način kot *Arhitekt* občasno poročala o dogajanju na novogoriškem območju (Mušič 1964: 1; Bassin 1990: 490). Na področju industrijskega oblikovanja je na primer arhitektka Majda Dobravec omenjala sodelovanje novogoriške tovarne pohištva pri razstavi Sodobna oprema v paviljonu Jurček na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču leta 1964. Prireditelj je želela biti prva v nizu stalnih stanovanjskih razstav, ki naj bi vzgajale in informirale domače kupce, izbor del pa je nakazoval možne smeri bodočega razvoja domače trgovine in industrije. Novogoriška tovarna pohištva, ki se je v šestdesetih letih preimenovala v tovarno Meblo in se je hitro razvijala, je na razstavi predstavila regalno steno za dnevno sobo in pograd za otroško sobo po načrtih ljubljanskega Studia za stanovanje in opremo pod vodstvom Franceta Ivanška, ki je bil tudi organizator prireditve (Dobravec 1965: 73–77). Pri vzpostavitvi sodelovanja je odločilno vlogo imela sočasna ustanovitev razvojnega zavoda Inštituta pohištvene industrije Meblo Nova Gorica, s pomočjo katerega je lahko tovarna

ku z naslovom *Dvoje letnic, dve razstavi pohištva*. Na osnovi razstavljenega pohištva na prvi in drugi ljubljanski razstavi pohištva v letih 1952 in 1955 trdi, da je slovenska pohištvena industrija kljub redkim izjemam vsesplošno zaostala in usmerjena v preteklost ter da tovarne nimajo dovolj poslušna do naporov napredno usmerjenih arhitektov (Arnautović 1955: 24–25).

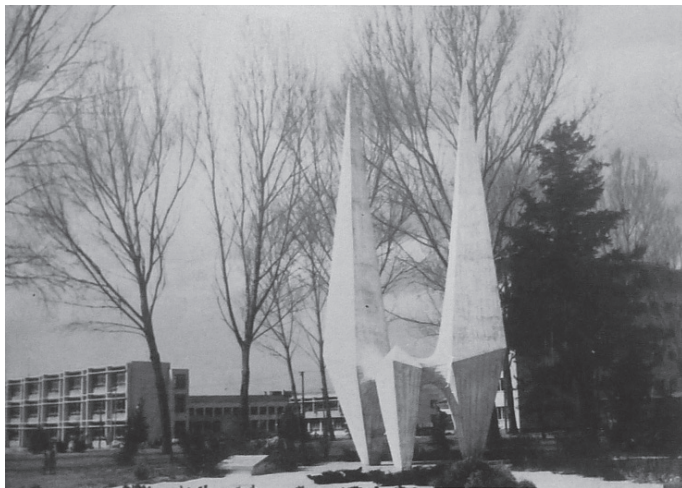
opustila tuje vzore in ustvarili lasten razvoj izdelkov (Vodopivec 1998: 44–45).

Med ključnimi oblikovalci, ki so bili v inštitutu zaposleni med letoma 1969 in 1971, je treba omeniti Oskarja Kogoja. *Sinteza* je večkrat poročala o njegovem ustvarjalnem delu zlasti po zaslugi urednika revije Staneta Bernika.⁵ Le-ta je kot konzultant med drugim sodeloval pri snovanju prototipov plastičnih počivalnikov Gondola in je v reviji z besedo in sliko opisal postopek njihovega nastanka (SB 1970: 65–67). Ob razstavi Kogojevih počivalnikov v Ljubljani leta 1970, ki jo je vsebinsko in oblikovno pripravil sam Bernik, sta v reviji izšli tudi pozitivni kritiki razstave Ješe Denegrija in Želimirja Koščevića ter fotografska reportaža Petra Dabca (Dabac 1970: 85–86). Denegri je zlasti pohvalil Kogojovo prizadevanje za utemeljitev novih metodoloških pristopov v načrtovanju in proizvodnji industrijsko oblikovanih predmetov ter izpostavil postopek znanstvenega raziskovalnega procesa, ki je avtorja pripeljal do končne oblike uporabnega predmeta iz umetne plastične mase (Denegri 1970: 84–87). Koščević je na podoben način poudaril, da počivalniki ne dosegajo le »*utilitarnih vrednot*«, ampak tudi »*estetske kategorije*«, za katere je značilna »*oblikovna inventivnost*«. Pozitivno je ocenil tudi prizadevanja novogoriškega Mebla za vpeljavo novih tehnoloških postopkov in raziskovanje novih možnosti oblikovanja, ki so bili v jugoslovanskem merilu novost in nakazujejo »*zdravo poslovno zamisel in dolgoročno programiranje poslovne politike*« (Koščević 1970: 87).

Nadaljevanje Kogojevih raziskav na področju oblikovanja sedežnega pohištva predstavlja počivalnik Elastik, ki je bil ravno tako objavljen v *Sintezi*. Kombinacijo konstrukcije iz ukrivljenih večplastnih laminatov in sedala iz naravnih materialov je Kogoj tokrat izdelal v sodelovanju z beneško univerzo UIA (Università internazionale d'Arte) in tehnološkim oddelkom pohištva Lipa v Ajdovščini (Kogoj 1978: 64). Novogoriški Meblo pa je v *Sintezi* zadnjič omenjen leta 1970 v zvezi z odkupom izključnih pravic za serijsko proizvodnjo sistema sestavljivega pohištva po zasnovi arhitekta Mihe Jazbinška, ki je sovpadal s časom, ko je podjetje uvajalo nov E-program sestavljivega pohištva po zasnovi arhitektov Ljerke Finžgar in Bogomirja Zormana. Izdelan je bil na osnovi sklapljanja univerzalnih in modularnih plošč s ciljem, da bi uporabniku nudili praktične rešitve in različne možnosti oblikovanja bivalnega okolja po lastnem okusu in željah (Jazbinšek 1970: 68–69; Vodopivec 1998: 62–65).

Novost med članki, ki so bili posvečeni novogoriškemu območju v povojnem arhitekturnem tisku, predstavlja prispevek o značilnostih kiparskih del Janeza Lenassija. V tem okviru je bil predstavljen tudi spomenik goriškemu letalcu Edvardu Rusjanu, ki je po mnenju Ivana Sedeja »*v merilu in oblikovno povsem prilagojen arhitekturnemu okolju na ledini zraslega mesta*«. To je bila ena izmed značilnosti vseh njegovih kiparskih stvaritev, jasno razvidna pa je bila tudi na objavljeni fotografiji, ki v ospredju prikazuje vertikalno spomenika, obdanega z drevjem, v ozadju

⁵ Prvič je o njegovem delu poročal leta 1965, ko je predstavil napravo za raziskovanje likovnih elementov v prostoru, ki jo je Kogoj izdelal v prvem letu študija na beneški šoli Istituto d'Arte Statale di Venezia–Corso superiore di disegno industriale (Bernik 1965: 56–58).

Slika 8: Janez Lenassi,
Spomenik Edvardu Rusjanu
(*Sinteza*, 1967: 42).

pa novozgrajeno osnovno šolo in gimnazijo po načrtih arhitekta Otona Gasparija (Sedej 1967: 42–45) (*sl.* 8). Občasno so bili v reviji objavljeni prispevki o različnih primorskih likovnih umetnikih in skupinah, v rubriki Primorska likovna kronika pa od leta 1970 dalje pregled tekoče likovne ustvarjalnosti, v okviru katere sta bila občasno omenjena tudi arhitektura in oblikovanje. Sandi Sitar je na primer menil, da bi si prizadevanja novogoriških arhitektov, ki delujejo v okviru Zavoda za urbanizem in Tovarne pohištva Meblo, zaslužila več pozornosti v reviji, poimensko pa je izpostavil oblikovanje Polonce Nemic in Oskarja Kogoja (Sitar 1970: 78). Ob kratkem poročilu o prenovi notranjosti muzejskih prostorov gradu Kromberk pa je Marko Vuk omenil razstavo maket javnega natečaja za idejne projekte druge faze kulturnega centra v Novi Gorici (Vuk 1980: 136).

Urbanizem in arhitekturo Nove Gorice je Mitja Jernejec izbral za enega izmed primerov realnega stanja razvoja stanovanjske gradnje v večjih slovenskih mestih po drugi svetovni vojni. Podrobni analizi značilnosti in pomanjkljivosti načrtovanja in gradnje stanovanjskih naselij na Slovenskem je namreč sledila predstavitev posameznih študijskih primerov. Za Novo Gorico je Jernejec zapisal, da je bilo prvo in poleg Velenja edino po vojni na novo zgrajeno mesto. Obžaloval je, da ni bilo izvedene celovite študije, ki bi upoštevala funkcionalne, oblikovne, komunalno-tehnične, socialne, ekonomske in organizacijske prvine mesta, s pomočjo katere bi bilo mogoče oceniti njegov dotedanji razvoj.⁶ Pohvalil je dejstvo, da se je idejna zasnova Nove Gorice kot mesta v parku ohranila in uresničila, o stanovanj-

⁶ Med dotedanjimi študijami, ki so upoštevale navedene komponente, je kljub Jernejčevi kritiki treba omeniti urbanistični program Nove Gorice, ki ga je izdelala ekipa različnih strokovnjakov Projektivnega ateljeja Ljubljana pod vodstvom geografa Sergeja Vrišerja. Izdan je bil v treh ločenih knjigah, povzetek študije pa je bil objavljen kot članek z naslovom Nastanek in razvoj Nove Gorice v *Geografskem vestniku* leta 1959. Prva knjiga je zajemala tekstualni del, v okviru katerega so bile objavljene analize geografskih, ekonomskih, socialnih in demografskih dejavnikov za razvoj mesta ter model bodočega prostorskega razvoja na podlagi analiziranih kazalcev. Drugi del je bil grafični in je vseboval vrsto zemljevidov širšega območja mesta. Prvi izmed njih je bil urbanistični načrt iz leta 1958, ki ga je zasnoval arhitekt Viljem Strmecki s sodelavci Božidarjem Gvardjančičem in M. Sotenškom, preostali pa so prikazovali stanja različnih kazalcev. Tretji del je zajemal razpredelnice s popisom obstoječih stavb na območju mesta in z njihovimi ključnimi značilnostmi (Mavrič 2016: 74).

NOVA GORICA

Naše prvo in – poleg Velenja – edino novo mesto.
Nova Gorica.

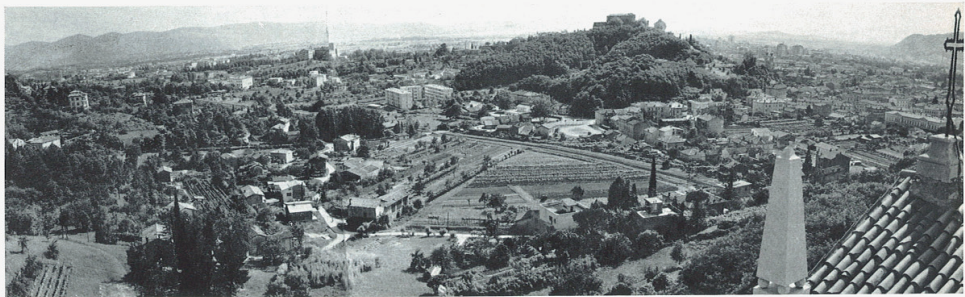
Več kot 20 let je minilo od prve zasnove mesta, ki jo je dal profesor Edvard Ravnikar (sliki 19 in 20) in ki jo je nato kot projektant mesta prevzel in razširil (slika 18) arh. Božidar Gvardijancič (1957-58). Zdaj mesto urejajo arhitekti-urbanisti novogoriškega Zavoda za urbanizem, projektanti pa so predvsem arhitekti iz Projekt biroja Gorica.

Škoda, da rasti tega mesta od prvih zasnov pa vse do današnje podobe (slika 17) nismo posvetili še nobene celovite študije: funkcionalne, oblikovne, komunalno-tehnične, socialne, ekonomske in organiza-

14
15

14 | 15

Pogled na centralni del mesta in na staro Gorico.

Slika 9: Pogled na Novo Gorico (zgoraj) in Gorico (spodaj) (*Sinteza*, 1967: 11).

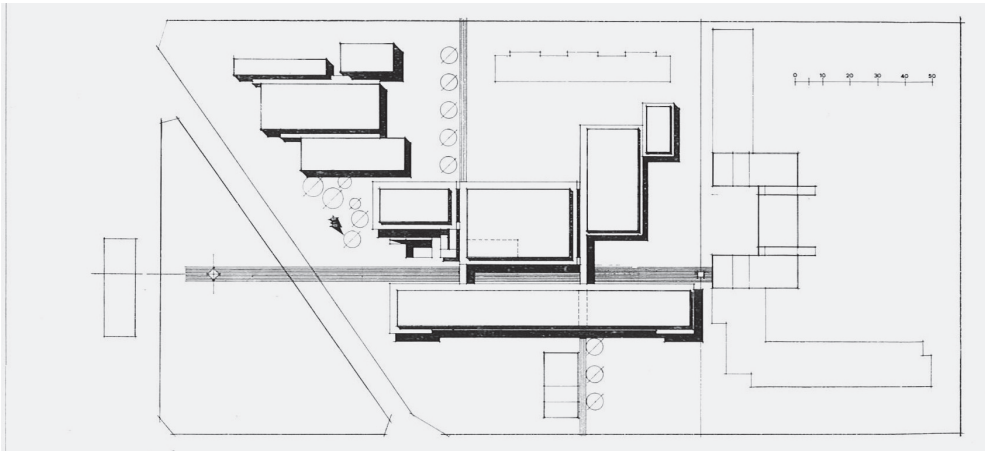

ski gradnji pa je menil, da je v začetnem obdobju sledila zgledu večstanovanjskih Ravnikarjevih blokov, kasneje pa je razpršena pozidava na pobudo različnih investitorjev pripeljala do razdrobljenosti naselja in gradnje številnih manjših stanovanjskih objektov. Pri analizi Nove Gorice je prvič v skrbno izbranih slikah in v tekstu omenil tudi »stara Gorico«, saj je v jukstapozicijo na isti strani postavil pogleda na Novo Gorico in Gorico, ki sta bili posneta iz vrha samostanske cerkve na Kostanjevici, v govoru o novogoriškem mestu v parku pa je le-to primerjal s »stara Gorico« kot »mesto vrtov« (sl. 9). Tako kot Sedlar pred njim je bil Jernejec pri pisanju vsebinskih podnapisov k posameznim slikam površen: fotografijo makete središča novega mesta, ki jo je Projektivni atelje Ljubljana izdelal leta 1959, je namreč izključno pripisal Božidarju Gvardjančiču, čeprav je bil on le član omenjene projektantske skupine, ki je delovala pod vodstvom arhitekta Viljema Strmeckega (Jernejec 1967: 1–14).⁷ Nova Gorica je bila ne nazadnje vključena še v predstavitev regionalnega prostorskega plana Slovenije in ocenjena kot eno izmed pomembnejših medobčinskih razvojnih urbanih središč, kjer bi bile locirane družbene in gospodarske dejavnosti, dostopne vsem prebivalcem goriške in kraške občine v maksimalno trideset minut vožnje z javnim prometnim sredstvom (Šarec, Naprudnik 1975: 12–27).⁸

Čeprav je Nova Gorica v šestdesetih in sedemdesetih letih doživljala veliko gospodarsko rast in hiter urban razvoj, so v rubriki Predstavitev, ki je vsebovala kritičen izbor primerov iz aktualne slovenske arhitekturne, urbanistične in oblikovalske prakse, novogoriške arhitekturne stvaritve redko predstavljene (*Sinteza* 1968: 116). Prvo objavo zasledimo šele leta 1970, ko je arhitekt Marjan Vrtovec predstavil poslovni trgovski objekt, ki je nastajal med letoma 1967 in 1968 ob izteku Erjavčeve ulice v Novi Gorici. Reševal je problem razdrobljenosti mestnega središča, ki je nastal kot posledica nezmožnosti uresničevanja Ravnikarjevih idejnih urbanističnih zasnov in postopne preusmeritve lokalnih oblasti k razpršeni pozidavi jugozahodnega dela novega mesta v petdesetih letih. Vrtovec je želel z novozgrajeno poslovno trgovsko stavbo in pešaško notranjo ulico ob njej med seboj povezati načrtovani trg ob avtobusni postaji na jugu in trg ob nekdanji Leninovi ulici na severu. Orientiral ju je na naravne dominante Kostanjevice in Svete gore, z obstoječim Rusjanovim spomenikom na jugu je poskušil ustvariti dialog in okolico urediti v ozelenjen trg, načrtovani reklamni stolp z uro pa je določil za novo dominantno na severu (Vrtovec 1970: 46–47) (sl. 10). Vrtovec se

⁷ Izključno omembo Božidarja Gvardjančiča kot avtorja makete središča razjasnjuje hipoteza, ki jo je navedel Tim Mavrič v svoji diplomski nalogi. Mavrič namreč meni, da je bil on po vsej verjetnosti pobudnik aktivacije Projektivnega ateljeja za delo v Novi Gorici zlasti zato, ker je bil domačin in ker je pred tem že sodeloval s političnim vodstvom Okrajnega ljudskega odbora Gorica in zanje leta 1954 pripravil zazidalni načrt mesta (Mavrič 2016: 73).

⁸ Zakon o regionalnem prostorskem planiranju iz leta 1967 je temeljni dokument, ki je vzpostavil regionalno prostorsko planiranje v Sloveniji in s tem sledil sočasnemu mednarodnemu razvoju na tem področju. Na tej osnovi sta Republiški sekretariat za urbanizem in Zavod SRS za planiranje pripravila program, ki je vseboval analizo obstoječih pogojev za regionalni prostorski razvoj, stanje organizacije in opremljenosti prostora. Leta 1973 je Skupščina SRS sprejela Resolucijo o pglavitnih smotrih in smernicah za urejanje prostora, Zavod SRS za regionalno prostorsko planiranje pa Zasnovo urbanizacije SRS, ki ga je taktatna vlada leta 1974 objavila v javno razpravo kot temelj za uresničevanje policentričnega razvoja Slovenije. Osnovo objavljenega članka v *Sintezi* zato tvorijo gradiva, ki so nastala ob pripravi omenjenih in drugih dokumentov v okviru Zavoda SRS za regionalno prostorsko planiranje (Naprudnik 2005: 23–35).

Slika 10: Marjan Vrtovec, Situacija 1:2500 (*Sinteza*, 1970: 46).

je pri urbanistični zasnovi celote naslonil na omenjeni zazidalni načrt mestnega središča Projektivnega ateljeja iz Ljubljane, nanj pa je vplivala tudi kritika funkcionalističnega urbanizma, ki se je v svetu pojavila v krogih arhitektov, urbanistov in civilne družbe na prehodu petdesetih v šestdeseta leta ter iskala drugačne pristope pri načrtovanju mest. Projekt je bil le delno uresničen, izvedena poslovno-trgovska stavba pa je v javnosti vzbudila številne kritike in pomisleke (Mavrič 2016: 81–82). V *Sintezi* je na primer Sitar gradnjo novega objekta v neposredni bližini Rusjanovega kipa označil za »urbanistični spodrsnjaj«. Po njegovem mnenju so bile uničene kvalitete betonskega spomenika, ki se je povsem izgubil ob pogledu na poslopje iz istega materiala, njegove vertikalne poudarke pa so izničili horizontalni konstrukcijski elementi bližnje stavbe (Sitar 1970: 100). Novogoriško poslopje je pred tem v kritični pregled novejšje slovenske arhitekture vključil tudi Vladimir Braco Mušič, ki je pod psevdonimom Akant v več zaporednih številkah *Sinteze* vodil rubriko z naslovom Aktualna arhitektura (Košir 2007: 218). Menil je, da se Vrtovčeva zasnova stavbe približuje rutini zaradi »maniristične uporabe nekaterih strukturnih členov«, ki imajo povsem dekorativno funkcijo. Primerjava stavbe z dotedanjo novogoriško arhitekturo pa je delo uvrščala med kvalitetnejše primere domače arhitekturne prakse (Akant 1969: 100).

V ta okvir lahko postavimo tudi trgovsko hišo Meblo, ki je nastala po načrtih arhitekta Kamila Kolarića med letoma 1968 in 1970 in je bila ravno tako vključena v rubriko Predstavitev. Ker je bilo zastekljeno pritličje namenjeno razstavljanju in prodaji Meblovih izdelkov, je bila konstrukcija objekta skrbno premišljena. Izvedena je bila kot sistem betonskih stebrov in vmesnih prečnih nosilcev, ki so na obeh straneh ustvarili previse, stene nadstropja, kjer so bile nameščene pisarne, pa so bile na zunanjščini prekrte s keramičnimi ploščicami (Kolarić 1971: 50–51; *Primorske novice*, 8. 1. 2016: 15). Kot zadnji primer novogoriške arhitekture je bil v *Sintezi* predstavljen Casino Luxor v lasti družbe HIT (prej HGP), ki je od leta 1984 delovala na področju hotelirstva, gostinstva, igralništva in turizma ter s

tem pomembno prispevala k ponovnemu zagonu gospodarstva Nove Gorice. V kletnih prostorih hotela Park na Delpinovi ulici je odprla prvo igralnico Roulette Salon, prenovo »ne preveč privlačnih prostorov« pa je v letih 1989 in 1990 zauzela Vojtehu Ravnikarju. Ker je oblikovanje notranjščine zahtevalo določeno stopnjo glamurja, je avtor posamezne arhitekturne detajle oblikoval po vzoru starega Egipta. Le-to je bilo zlasti razpoznavno pri oblikovanju nekoliko privzdignjenega kvadratnega prostora aperitiv bara, do katerega so vodile stopnice, ki so spominjale na stopnišča antičnih templjev, na katerih so sloneli stebri oziroma pri Ravnikarju slopi (Ravnikar 1991: 133–137).⁹

Na koncu velja izpostaviti še dejstvo, da je med objavljenimi diplomskimi deli študentov arhitekture v *Sintezi* mogoče zaslediti le en članek iz novogoriškega območja. Šlo je za prispevek Izidorja Simčiča o idejni zasnovi gibljive konstrukcije paviljona, ki je bila lahko po potrebi namenjena razstavno prodajalni ali prireditveni dejavnostim (Simčič 1970: 88–89).

Sočasno s *Sintezo*, ki je izhajala le nekajkrat letno, sta Zveza arhitektov Slovenije in Društvo arhitektov Ljubljana v letih 1964 in 1965 tiskali *Arhitektov bilten*. Sprva je bil namenjen objavljanju aktualnih društvenih novic, obvestil in rezultatov natečajev, po njegovi ponovni ustanovitvi leta 1972 oziroma po spremembi uredniškega odbora leta 1974 pa se je postopoma prelevil v mednarodno revijo za teorijo in kritiko arhitekture ter urbanizma. Pomembno vlogo je pri tem imela mlajša generacija diplomiranih arhitektov pod vodstvom dolgoletnega urednika Janeza Koželja, ki je večinoma izhajala iz Ravnikarjevega seminarja na ljubljanski Fakulteti za arhitekturo (Bassin 1990: 490; Košir 2007: 221–224). Član te skupine je bil tudi novogoriški arhitekt Vinko Torkar, ki je bil reden pisec in dolgoleten član uredniškega odbora *Arhitekturnega biltena*. Njegove prve teoretične sestavke je objavljajl še kot študent v rubriki, ki je bila posvečena predstavitvi študentskih del, kasnejši teksti pa so bili bolj ali manj vezani na arhitekturno in urbanistično dogajanje v Novi Gorici in bližnji okolici.¹⁰ Prvi izmed teh je bil članek o mirenški stanovanjski zadrugi, ki je nastala zaradi pomanjkanja dosegljivih lokacij za individualno stanovanjsko gradnjo v občini, in o podobnih stanovanjskih razmerah na področju Nove Gorice (Torkar 1975: 33–34). Leta 1979 je napisal obsežno poročilo v zvezi z jugoslovanskim anonimnim natečajem za idejno arhitektonsko in urbanistično rešitev kulturnega centra v Novi Gorici, katerega sestavni del so bili gledališče, knjižnica in galerija z ateljeji ter prostori amaterskih dejavnosti.¹¹ Predstavil je večstopenjski postopek, ki je pripeljal do izpeljave natečaja in oceno osemnajstih, med seboj zelo heterogenih, prispelih natečajnih elaboratov. Prva

⁹ Prenova notranjščine Park hotela v sodobno igralnico velja za enega izmed pomembnejših primerov postmoderne arhitekture v Novi Gorici, hkrati pa je tudi prvo izvedeno delo arhitekta Vojteha Ravnikarja v Novi Gorici.

¹⁰ Vinko Torkar je sočasno objavljajl kritična razmišljanja tudi v glasilu študentov arhitekture *AA* in v *Tribuni*. V *Arhitekturnem biltenu* je bil v okviru študentskih strani med drugim objavljen del njegove diplomske naloge z naslovom *Tesnoba razlike. Nekaj kritičnih pogledov na obstoječo arhitekturno, urbanistično in plansko prakso* (Torkar 1973a: [24–27]; Torkar 1973b: 11–12).

¹¹ Članek je pred tem izšel v dveh delih v reviji *Primorska srečanja* z naslovoma Kulturni center v Novi Gorici. Arhitekturno-urbanistične osnove (Torkar 1979a: 15–19) in Natečaju za idejno arhitektonsko rešitev kulturnega centra v Novi Gorici na rob (Torkar 1979b: 144–150).

1988

nova gorica
max fabiani
etruščanska duša
hrvatska arhitektura 80-tih godina
manfredo tafuri
za neusmerjeno analizo renesanse
natečaj

8123456789⁹123456789⁰123456789¹123456789²123456789³123456789⁴123456789⁵123456789

Slika 11: Naslovnica 98. številke AB-ja (AB-Arhitektov bilten, 1988).

nagrada ni bila dodeljena, saj nobena izmed predlaganih rešitev ni v celoti upoštevala mestnega konteksta, v katerem je bil postavljen Kulturni dom. Kljub temu je bil za najboljšega izbran idejni osnutek s šifro 67876 arhitekta Andreja Mlakarja iz Ljubljane in Tomaža Miheliča iz Mengša, ki je dopuščal možnosti dopolnjevanja pomanjkljivosti in prilagajanja morebitnim kasnejšim spremembam programa, ne da bi pri tem izgubil na vsebinski in oblikovni kvaliteti celote (Torkar 1979c: 27–35).¹² Najobsežnejši prispevek, ki ga je Torkar napisal za *AB*, je bila raziskava z naslovom Racionalizacija urbane strukture Nove Gorice z arhitekturo mesta, ki jo je avtor izvedel po naročilu novogoriške Občinske raziskovalne skupnosti in ob sodelovanju trajne delovne skupnosti samostojnih kulturnih delavcev - arhitektov Dessa v Ljubljani. Objavljena je bila v številki revije, ki je bila vsebinsko skoraj v celoti posvečena Novi Gorici (*sl.* 11).¹³ Povod zanjo so bile nejasne ideje oblasti o bodočem razvoju mesta in vedno večje strnjevanje mestnega središča z novogradnjami in dozidavami, o čemer je bilo deloma že prej govora v *Sintezi*. Pomembna je predvsem zato, ker je osrednji del naloge obsegal prvi zgodovinski pregled urbanističnega razvoja Nove Gorice do leta 1968, ki je nastal na osnovi preučevanja ohranjenega arhivskega gradiva in dostopne literature. Pri analizi posameznih načrtov, predvsem pa pri obravnavi aktualnih problematik gradnje mest v svetu in pri aplikaciji svetovnih teorij na posamezne novogoriške primere je bila razvidna avtorjeva pripadnost postmoderni teoretični misli. Na različnih mestih je namreč izpostavil dejstvo, da moramo bodočnost Nove Gorice graditi na osnovi minimalnih in premišljenih posegov v obstoječe heterogeno mestno tkivo, pri čemer je bilo treba vseskozi spoštovati in upoštevati modernistično tradicijo mesta (Torkar 1988: 3–28).

Razmišljanja o dotedanjem in bodočem prostorskem razvoju Nove Gorice so bila tedaj pogosta tema raziskav in strokovnih razprav v reviji. Avtor njene idejne zasnove Edvard Ravnikar, ki je v poznih letih za *AB* prispeval več retrospektivnih člankov o lastnem delu, je na primer leta 1983 objavil kritično oceno urbanizma in arhitekture Nove Gorice po petintridesetih letih njenega nastanka. Označil jo je za zgleden primer tragične usode povojnega slovenskega urbanizma, ki mu ni uspelo uresničiti »*nobeno od srednjevelikih urbanističnih vlog v živo, zaokroženo in lepo mesto*«. Razkril je nekaj zanimivih podrobnosti v zvezi z njenim nastankom, opisal prvotno idejno zasnovo, zglede, po katerih je nastala, in s kančkom grenkobe orisal njen nadaljnji razvoj (Ravnikar 1983: 43–46; Košir 2007: 255–261). Posredno se je tematike dotaknil primorski arhitekt Božidar Rustja v referatu na strokovnem srečanju v Šmartnem na temo arhitekture mesta, ki je bil kasneje objavljen tudi v *AB*-ju. Spregovoril je o hitrem razvoju in razšir-

¹² Historiat nastajanja načrtov za kulturni dom je Vinko Torkar opisal v raziskovalni nalogi, o kateri bo več govora v nadaljevanju. Le-to je nato dopolnil še Tim Mavrič v že večkrat omenjeni diplomski nalogi (Torkar 1987: 16–27; Mavrič 2016: 85–86, op. 35).

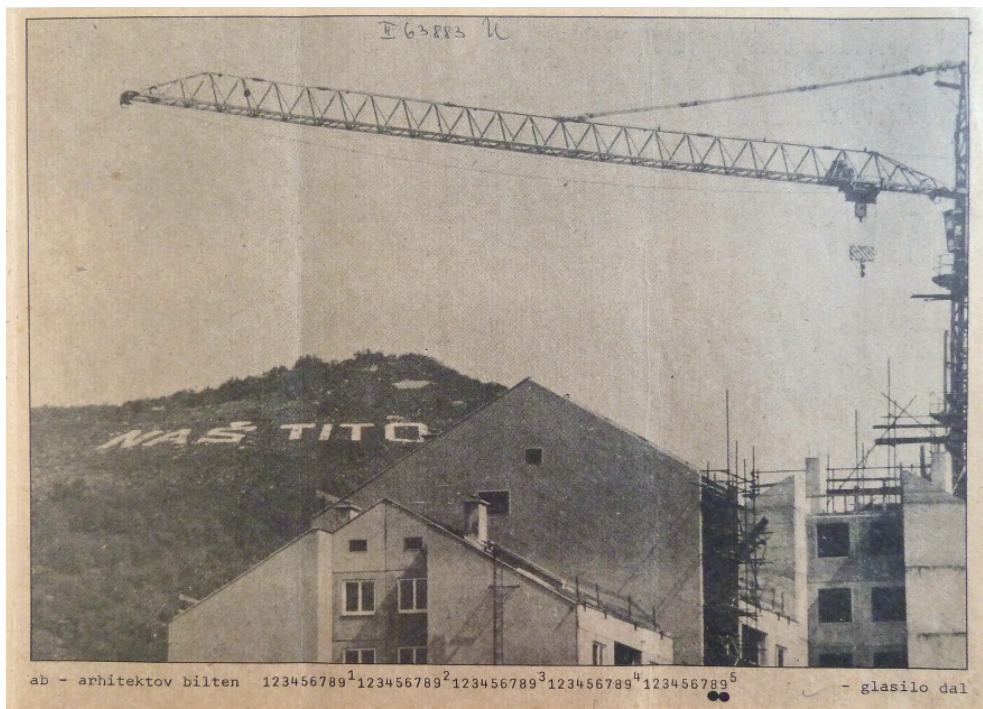
¹³ 98. številka *AB*-ja je poleg Torkarjeve študije v okviru študentskih strani obsegala še prispevek študenta Aleša Šuligoja z naslovom Centralni prostor Nove Gorice, v okviru rubrike, posvečene natečajem, pa sta bila objavljena natečaja za igralnico in pokopališče Stara Gora v Novi Gorici (Šuligoj 1988: 42–45; *AB–Arhitektov bilten*, 1988: 93–99; *AB–Arhitektov bilten*, 1988: 100–107).

jenosti neomodernizma v Novi Gorici ter pojav med drugim ilustriral na primeru prvonagrajenega idejnega načrta Vojteha Ravnikarja za ureditev igralnice in razširitev hotela Park v Novi Gorici (Rustja 1987: 14–17). Vprašanje primernosti izbire moderne kot tradicije v kontekstu bodočih posegov v mestu je leta 1990 problematiziral v članku, v katerem je podrobno razčlenil pomen izvorne in izvirne arhitekture. V nasprotju s Torkarjem je menil, da Nova Gorica ne potrebuje »modela« za bodoči razvoj, ampak predvsem razmislek o sodobnem bivanju, mestu in mestnih prostorih, skratka ponovni razmislek o izvornem. Ugotavljal je, da dotedanji prostorski razvoj mesta ni bil še neobremenjeno in celovito ovrednoten. Veliko večjo vlogo bi moralo mesto Nova Gorica po njegovem mnenju posvečati »vprašanjem svojega nadaljnjega prostorskega razvoja, s tem pa predvsem tudi razvijanju arhitekturne stroke, strokovnosti delovanja v njenem okviru, ter vzpodbujanju in uglaševanju kreativnih avtorskih urbanistično-arhitekturnih doprinosov« (Rustja 1990: 82–85). Arhitekt Andrej Pogačnik, ki je leta 1979 izdelal Strokovne podloge k urbanističnemu planu občine, leta 1989 pa Urbanistično zasnovo Nove Gorice, je ravno tako kritično ocenil Torkarjevo in druge študije v 98. številki *AB*-ja. Očital jim je, da so raziskave prostorskega razvoja mesta segale le do sredine šestdesetih let in niso upoštevale novejših prostorskih dokumentov in študij. Orisal je zato značilnosti razvoja Nove Gorice v zadnjih dveh desetletjih in navedel temeljne ideje, na katerih je slonel osnutek nove urbanistične zasnove. Poudaril je pomen reurbanizacije in humanizacije mesta ter izpostavil vlogo, ki ga je pri bodočem razvoju lahko imelo mednarodno sodelovanje in povezovanje s sosednjo Gorico (Pogačnik 1990: 86; Koradin 2011/2012: 27–29).

Aktualna arhitektura Nove Gorice je dobila svoje mesto od vsega začetka tudi v rednih rubrikah revije. V rubriki, posvečeni arhitekturni kritiki, ki je bila vpepljana po razmisleku o pomanjkljivosti in odsotnosti tovrstnega pisanja na Slovenskem v okviru okrogle mize leta 1975, so leto dni kasneje arhitekti Matjaž Garzarolli, Jurij Kobe in Janez Koželj objavili kritiko zabaviščno-gostinskega hotelskega kompleksa Argonavti v Novi Gorici. Besedilo so sestavili na osnovi na okrogli mizi sprejetega anketnega lista s seznamom meril za kritiko kakršnega koli arhitekturnega objekta. Povzemali so izjave, ki jim jih je posredoval avtor zasnove arhitekt Niko Lehrman, večino točk pa so samostojno izpolnili in podali zelo kritično oceno novonastalega objekta (Garzarolli, Kobe, Koželj 1976: 7–8). V razdelku, posvečenem predstavitvi novozgrajenih objektov v Sloveniji, sta bila v prej omenjeni številki *AB*-ja predstavljena medicinski center in bolnica dr. Franca Derganca v Šempetru pri Gorici arhitektov Štefana Kacina, Jurija Princeasa, Bogdana Špindlerja in Marjana Uršiča, ki je bila nagrajena z nagrado »Borbe« za arhitekturo, naslednjega leta pa dom za starejše občane v Novi Gorici domačega arhitekta Tomaža Vuge (Uršič 1976: 10; Vuga 1977a: 8).¹⁴ Preostali novogoriški objekti Tomaža Vuge, atrijske hiše »Mlini« v ulici Marija Kogoja, poslovno stanovanjski objekt na ulici Tolminskih puntarjev, stanovanjska stolpa Kare 4 na Rejčevi in stanovanjske stolpnice Kare 6 na ulici Gradnikove brigade, so bili vklju-

¹⁴ Predstavitvi doma za stare je sledila še avtorjeva predstavitev projekta razširitve osnovne šole v Solkanu (Vuga 1977b: 9).

Slika 12: Niko Jurca, Naslovnica 48/49. številke AB-ja (AB–Arhitektov bilten, 1980).

čeni v katalog stanovanjske gradnje v zadnjih dvajsetih letih, ki je izšel kot priloga in dopolnitev tematike številke, posvečene aktualnim problemom razvoja stanovanjske gradnje v Sloveniji (Vuga 1984: 22).¹⁵ Fotografija rastočih stolpnic Kareja 6 z napisom »Naš Tito« na Sabotinu v ozadju, ki jo je naredil novogoriški arhitekt Niko Jurca, pa je krasila naslovnico številke 48–49 leta 1980 (Jurca 1980) (*sl.* 12). Fotografije mesta Nova Gorica in njenih novejših stavb so bile vključene tudi v fotografsko rubriko Slovenija, s katero je uredništvo s pisnim komentarjem ali brez njega opozarjalo na prezrte, marginalne ali problematične aktualne arhitekturne teme (Vivod 1982: 37; AB–Arhitektov bilten, 1988a: 35–41; Koželj 1994: 15). V tematski številki, posvečeni industrijski arhitekturi na Slovenskem, je bil v okviru predstavitev najkvalitetnejših montažnih sistemov industrijskih hal v državi objavljen članek prej omenjenega arhitekta Nika Jurca o treh prefabriciranih armiranobetonskih sistemih šempetrške tovarne ABK (Armiranobetonske konstrukcije) Splošnega gradbenega podjetja Gorica, ki so bili po njegovem mnenju med najbolj uspešnimi in uporabljenimi programi (Jurca 1977: 26–27). Leta 1985 se med prejemniki Plečnikovih medalj ne nazadnje pojavi ime arhitekta Savina Severja z

¹⁵ Katalog stanovanjske gradnje naj bi služil za osnovo pri pripravi bodoče tematske razstave s strani skupine za teorijo in kritiko Društva arhitektov Ljubljana. Obsegal je slikovno in dokumentarno gradivo iz ankete, ki je bila razposlana vsem večjim projektantskim organizacijam in vodilnim projektantom na tem področju v Sloveniji. Izbor predstavitev je bil prepuščen presoji avtorjev, celovitost predstavljenega gradiva pa je bila odvisna od njihovega odziva (AB–Arhitektov bilten, 1984: 2, 64).

realizacijo kompleksa tiskarne Soča v Novi Gorici, v spominskem članku ob smrti Eda Mihevca pa se mimogrede omenja zgradbo slovenskega kulturnega doma v sosednji Gorici (Italija), ki je bila po mnenju Petra Krečiča med najuspešnejšimi deli iz zadnjega Mihevčevega ustvarjalnega obdobja (*AB–Arhitektov bilten*, 1985: 6; Krečič 1985: 3).

Objave aktualnih natečajev in obsežna poročila o nagrajenih projektih so v *AB*-ju zasedala mnogo pomembnejše mesto kot v *Sintezi*. V njej so bile objavljene le ilustrativne fotografije nagrajenih idejnih zasnov in sumarni podatki natečaja za območje pokopališča mesta Nova Gorica v Stari Gori, ki ga je razpisala skupščina občine v sodelovanju z Društvom arhitektov Ljubljana leta 1970 (*Sinteza*, 1970: 125–126). Nadaljevanje zgodbe je leta 1988 pojasnil *AB*, ko je objavil rezultate natečaja za urbanistično in arhitekturno rešitev posameznih pokopaliških objektov in k temu pridal še obsežno zaključno poročilo, oceno natečaja kot celote in posameznih nagrajenih elaboratov ter bogato slikovno gradivo (*AB–Arhitektov bilten*, 1988c: 100–107). V isti številki je na podoben način predstavil natečaj za urbanistično in arhitektonsko rešitev igralnice in območja ob Kidričevi ulici, ki pa sta bili kasneje, ne oziraje se na natečaj, zaupani Vojtehu Ravnikarju (*AB–Arhitektov bilten*, 1988b: 93–99). V zgodnejšem obdobju je, kot sem že omenila, Vinko Torkar poročal o natečaju za kulturni center v Novi Gorici, v ta okvir pa sodi tudi predstavitev natečajnih elaboratov za rešitev objektov socialnih dejavnosti tovarne Vozila Gorica v Šempetru pri Gorici, ki kažejo na izpetost moderne arhitekture in urbanizma in napovedujejo bodoči razvoj v smeri postmoderne ali pa regionalne arhitekture (*AB–Arhitektov bilten*, 1980: 47–51).

Na koncu je treba omeniti, da je *AB* občasno objavil tudi kratke novice, ki razkrivajo postopen razvoj arhitekturne stroke v novogoriškem prostoru. Izpostaviti velja zlasti sodelovanje arhitektov Tomaža Vuge in Ronija Nemca iz Urbanističnega zavoda Nova Gorica na Srednjeevropskem kulturnem srečanju (ICM–Incontri culturali mitteleuropei) na temo arhitekture in družbe leta 1972 v Gorici in ustanovitev območnega društva primorskih arhitektov leta 1979. Društvo je nastalo iz potrebe in želje arhitektov Nove Gorice, Ajdovščine, Tolmina in Sežane, da bi delovali »bolj povezano in usklajeno ter tako uveljavili svoj status in delo v javnosti« (Nemec 1980: 52). Njihov namen je bil tudi dvig oblikovne kulture v širši javnosti, ki so ga nameravali doseči zlasti s pomočjo informativno-razstavne dejavnosti (*AB–Arhitektov bilten*, 1972: 41; Nemec 1980: 52). Edini članek s področja novogoriške likovne umetnosti, ki je izšel v *AB*-ju, pa je prispeval umetnik Marko Pogačnik. Ob priliki nastanka njegove skulpture za kulturni dom v Novi Gorici je namreč podrobno opisal proces nastajanja dela in osvetlil njegovo energijsko-mentalno razsežnost. Menil je, da skulptura ni več le dodatek arhitekturi, ampak njej enakovreden in komplementaren element, ki ustvarja duhovni, miselni prostor arhitekture, medtem ko se arhitektura posveča uporabnosti prostora (Pogačnik 1980: 18–20).

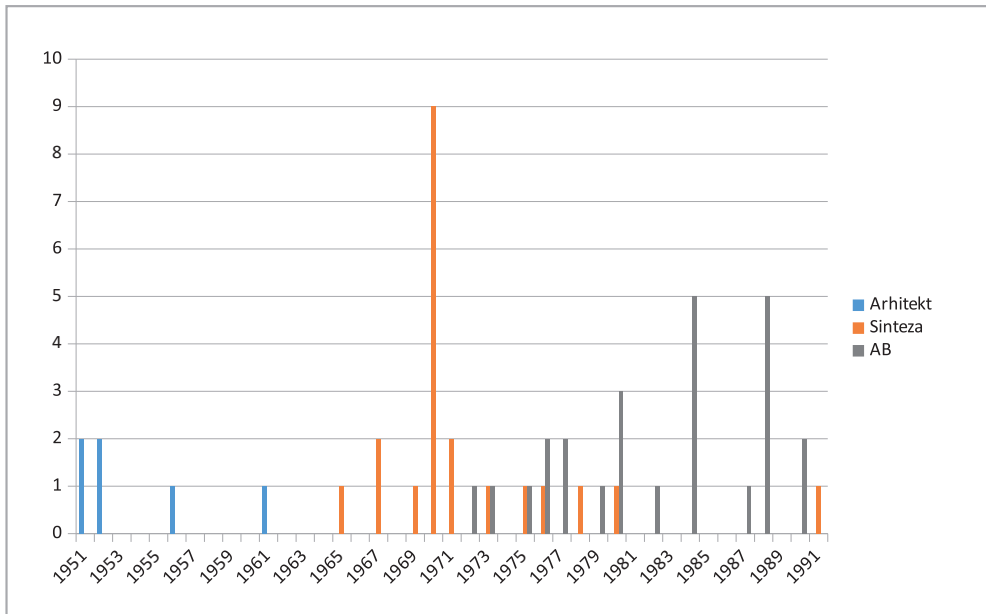
Končni izkupiček

Na osnovi napisanega lahko sklepamo, da so novogoriška arhitektura, urbanizem in oblikovanje nenehno prisotni v slovenski arhitekturni periodiki. Kvantitativen pregled člankov od petdesetih do začetka devetdesetih let pokaže, da so prispevki, ki so na različne načine beležili novogoriški prostorski razvoj in dogajanje na področju arhitekture in oblikovanja, prisotni v vseh obravnavanih revijah. Največ objav je mogoče zaslediti v reviji *AB*, sledi ji *Sinteza*, nato pa *Arhitekt*. Številčnost objav v *AB*-ju je neposredno povezana z delovanjem mlajše generacije novogoriških arhitektov, ki je zaključila študij na ljubljanski fakulteti za arhitekturo in se je nato zaposlila na novoustanovljenih strokovno-projektantskih organizacijah v Novi Gorici ter bolj ali manj redno sodelovala z revijo in v njej objavljala lastna razmišljanja in stvaritve. Številni novogoriški prispevki v *Sintezi* so po vsej verjetnosti povezani s figuro njenega urednika Staneta Bernika, ki je z nekaterimi oblikovalci in arhitekti sprva sam sodeloval, nato pa pripomogel, da so bila njihova dela predstavljena v reviji.¹⁶ Izbor prvih objav v *Arhitektu* je sicer povsem enak tistim novogoriškim stvaritvam, ki so bile leta 1951 predstavljene na mednarodni arhitekturni razstavi v Rabatu, a so v reviji obravnavane problemsko in v čisto drugačnem kontekstu. Časovno je največ člankov izšlo v drugi polovici šestdesetih in v sedemdesetih letih, kar sovpada z obdobjem ustanavljanja omejenih lokalnih strokovno-projektantskih organizacij, ki so postopoma prevzele vodilno vlogo pri načrtovanju nadaljnjega razvoja mesta in s časom največjega gospodarskega in demografskega razcveta Nove Gorice, na katerega je med drugim vplivala tudi vzpostavitev bolj odprte meje in živahnega maloobmejnega prometa (*graf 1*) (Mavrič 2016: 92). Vsebinsko je stroka največ pozornosti namenila arhitekturi, sledita ji urbanizem in oblikovanje z istim številom objav. Izjemoma sta *Sinteza* in *AB* nekaj pozornosti namenila tudi prvim primerom novogoriške javne plastike, medtem ko v *Arhitektu* ni bilo tovrstnih predstavitev, saj jih tedaj tudi ni bilo še v mestu (*tab. 1*).

	<i>Arhitekt</i>	<i>Sinteza</i>	<i>AB</i>	Skupno
Urbanizem	2	2	7	11
Arhitektura	2	9	19	30
Oblikovanje	2	9	0	11
Likovna umetnost v javnem prostoru	0	1	1	2
Skupno	6	21	27	

Tab. 1: Vsebinski pregled objav v slovenskih arhitekturnih revijah o novogoriški arhitekturi, urbanizmu, oblikovanju in likovni umetnosti v javnem prostoru.

¹⁶ Poleg že opisanega sodelovanja z Oskarjem Kogojem je potrebno omeniti tudi sodelovanje z Vojtchom Ravnikarjem, ki ga razkriva priložnostna knjižica o prenovi notranjščine Casinaja Luxor v Novi Gorici, v kateri je objavljen Bernikov predstavitevni tekst (Bernik 1990).

Graf 1: Pregled objav v slovenskih arhitekturnih revijah o novogoriški arhitekturi, urbanizmu, oblikovanju in likovni umetnosti v javnem prostoru.

Na koncu velja izpostaviti še dejstvo, da so objavljeni prispevki pomemben vir podatkov za raziskovanje urbanizma, arhitekture in oblikovanja na področju Nove Gorice, ki je bil doslej s strani raziskovalcev večkrat spregledan oziroma le delno upoštevan. Pomena objav v arhitekturni periodiki so se dobro zavedali tudi avtorji zasnov, saj so vedeli, da bodo na ta način novogoriške stvaritve spoznali arhitekti po celi Sloveniji in tedanji Jugoslaviji, z izmenjavo strokovnih revij pa tudi v tujini. Ali so bila njihova dela deležna zanimanja tudi s strani drugih jugoslovanskih in mednarodnih arhitekturnih revij, kot na primer urbanistična zasnova Velenja, o kateri je poročala beograjska revija *Arhitektura i urbanizem* leta 1960 in leto kasneje nemška revija *Neue Heimat*, pa bodo lahko razkrile le nadaljnje raziskave (Sedlar 1960: 4–13; Göstl 1961: 32–40).

VIRI IN LITERATURA

Literatura:

AB–*Arhitektov bilten*, 1972: Informacije. Let. 1, št. 1, 41.

AB–*Arhitektov bilten*, 1980: »Vozila« Gorica. Let. 9, št. 46/47, 47–51.

AB–*Arhitektov bilten*, 1984: Aktualni problemi razvoja stanovanjske gradnje v Sloveniji. Let. 14, št. 68/69, 2, 64.

AB–*Arhitektov bilten*, 1985: Plečnikova medalja: Savin Sever. Let. 15, št. 75/76, 6.

AB–*Arhitektov bilten*, 1988a: Slovenija: Nova Gorica. Let. 17, št. 97/98, 35–41.

- AB–Arhitektov bilten*, 1988b: Igralnica v Novi Gorici. Let. 17, št. 97/98, 93–99.
- AB–Arhitektov bilten*, 1988c: Pokopališče Stara gora v Novi Gorici. Let. 17, št. 97/98, 100–107.
- Akant [Vladimir Braco Mušič] 1969: Aktualna arhitektura (8). V: *Sinteza*, let. 4, št. 15, 100.
- Arhitekt*, 1951: Za napredek naše arhitekture. Let. 1, št. 1, 1.
- Arhitekt*, 1956: Natečaj za racionalno stanovanjsko pohištvo, let. 6, št. 18/19, 33–35.
- Arhitektura*, 1948: *Arhitektura, Urbanizem, Konstrukcije*. Ljubljana: Projektivni zavod LRS Ministrstva za gradnje.
- Arnautović, I. 1955: Dvoje letnic, dve razstavi pohištva. V: *Arhitekt*, let. 5, št. 17, 24–25.
- Bassin, P. 1990: Kritično o zapisih o arhitekturi in urbanizmu. V: *Naši razgledi*, let. 39, št. 17, 490.
- Bernik, S. 1965: Študija naprave za raziskovanje kompozicijskih elementov v prostoru. V: *Sinteza*, let. 1, št. 2, 56–58.
- Bernik, S. 1990: *Casinò Luxor*. Nova Gorica: HIT.
- Bohinec, M. 1951: Problemi povojne urbanistične izgradnje v Sloveniji. V: *Arhitekt*, let. 1, št. 1, 2–5.
- Dabac, P. 1970: Razstava v objektivu Petra Dabca. V: *Sinteza*, let. 5, št. 18/19, 85–86.
- Denegri, J. 1970: Zgled oblikovalca Oskarja Kogoja. V: *Sinteza*, let. 5, št. 18/19, 84–87.
- Di Battista, A. 2011: *Nova Gorica in Velenje. Čudeža socialistične izgradnje*. Diplomsko delo. Ljubljana: Umetnostna zgodovina, Zgodovina, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani [tipkopis].
- Dobravec, M. 1965: Ob razstavi Sodobna oprema. V: *Sinteza*, let. 1, št. 2, 73–77.
- Fürst, D. 1951: Prispevek k vprašanju razvoja standarda stanovanj v Sloveniji. V: *Arhitekt*, let. 1, št. 1, 6–10.
- Garzarolli, M., J. Kobe, J. Koželj 1976: Hotel Argonavti Nova Gorica. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 5, št. 28, 7–8.
- Göstl, P. 1952: Gradbeni koncept našega ljudskega stanovanja. V: *Arhitekt*, let. 2, št. 5, 12–15.
- Göstl, P. 1961: Velenje. Eine neue Stadt in Jugoslawien. V: *Neue Heimat*, št. 1, 32–40.
- Ivanšek, F. 1952: I. razstava pohištva v Ljubljani. Dobra lekcija za proizvajalce in oblikovalce. V: *Arhitekt*, let. 2, št. 5, 28–32.
- Jazbinšek, M. 1970: Sistem sestavljivega pohištva. V: *Sinteza*, let. 5, št. 18/19, 68–69.
- Jernejec, M. 1967: Kako prebivamo. V: *Sinteza*, let. 2, št. 8, 1–14.
- Jurca, N. 1977: Splošno gradbeno podjetje Nova Gorica. Tozd Abk Šempeter. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 6, št. 34, 26–27.
- Jurca, N. 1980: Naslovnica. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 9, št. 48/49.
- Kogoj, O. 1978: Počivalnik elastik. V: *Sinteza*, let. 10, št. 43/44, 64.
- Kolarić, K. 1971: Trgovska hiša »MEBLO« Nova Gorica. V: *Sinteza*, let. 5, št. 20, 50–51.

- Koradin, N. 2011/2012: *Univerza v Novi Gorici*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo, Univerza v Ljubljani, [tipkopis].
- Koselj, N. 2013: *Arhitekt Danilo Fürst = The architect Danilo Fürst*. Celje: Celjska Mohorjeva družba, Društvo Mohorjeva družba.
- Koščević, Ž. 1970: Zgled oblikovalca Oskarja Kogoja. V: *Sinteza*, let. 5, št. 18/19, 87.
- Košir, F. 2007: *K Arhitekturi. Razvoj arhitekturne teorije na Slovenskem*. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo.
- Koželj, J. 1994: Ravnanje urednice mednarodne revije AB–Arhitektov bilten. V: *Delo*, 7. 7. 1994, let. 36, št. 155, 15.
- Krečič, P. 1985: In memoriam. Prof. Edo Mihevc (1911–1985). V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 15, št. 75/76, 6.
- Kulić, V. 2009: *Land of the in-Between: Modern Architecture and the State in socialist Yugoslavia 1945–1965*. Doktorska disertacija. Austin: University of Texas, Faculty of the Graduate School, [tipkopis].
- Ledinek Lozej, Š. 2016: »Kurja vas«. Drobec iz novogoriške stanovanjske kulture. V: *Izveštje Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici*, let. 12, št. 13, 22–25.
- Malešič, M. 2013: *Pomen skandinavskih vplivov za slovensko stanovanjsko kulturo*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Oddelek za umetnostno zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, [tipkopis].
- Mavrič, T. 2016: *Oris razvoja sistema urbanističnega in prostorskega planiranja med letoma 1945 in 1990 s posebnim ozirom na primer Nove Gorice*. Diplomsko delo. Koper: Oddelek za zgodovino, Fakulteta za humanistične študije, Univerza na Primorskem [tipkopis].
- Mušič, B. 1964: Z revijo. V: *Sinteza*, let. 1, št. 1, 1.
- Naprudnik, M. 2005: Regionalno in prostorsko planiranje ali regionalno-prostorsko planiranje. V: *Dela*, let. 17, št. 24, 23–35.
- Neidhardt, J. 1952: Povodom akcije za izgradnjo individualnih stanova. V: *Arhitekt*, let. 2, št. 2, 4–5.
- Nemec, R. 1980: Ob ustanovitvi društva primorskih arhitektov. Čemu društvo arhitektov. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 9, št. 46/47, 52.
- Osojnik, J. 1952: II. kongres Mednarodne zveze arhitektov (U.I.A.). V: *Arhitekt*, let. 1, št. 2, 229–32.
- Pogačnik, M. 1980: Skulptura za Kulturni dom v Novi Gorici. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 9, št. 48/49, 18–20.
- Pogačnik, A. 1990: Bodoča urbanistična zasnova Nove Gorice. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 20, št. 103/104, 86.
- Primorske novice*, 2016: Vesna Humar, Pozabljena dediščina moderne. 8. 1. 2016, let. 70, št. 6, 15.
- Ravnikar, E. 1948: Prospekt centra Nove Gorice. V: *Zbornik oddelka za arhitekturo tehniške fakultete v Ljubljani 1946–1947*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 80–81.
- Ravnikar, E. 1952: Razstava arhitekture FLRJ. V: *Arhitekt*, let. 1, št. 2, 37–38.

- Ravnikar, E. 1983: Nova Gorica po 35. letih. V: *AB–Arhitektov bilten. Aktualni problemi razvoja stanovanjske gradnje v Sloveniji*, let. 13, št. 68/69, 43–46.
- Ravnikar, V. 1991: Casino Luxor v Novi Gorici. V: *Sinteza*, let. 19, št. 87/88/89/90, 133–137.
- Rustja, B. 1987: K razumevanju neomodernizma. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 17, št. 91/92, 14–17.
- Rustja, B. 1990: Med izvornostjo in izvirnostjo Nove Gorice. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 20, št. 103/104, 82–85.
- RPF Yougoslavie: Exposition internationale d'architecture de l'Union internationale des architectes, Rabat Maroc*, 1951. Ljubljana: Conseil des Associations des architectes Yougoslavie.
- SB [Stane Bernik] 1970: Plastični počivalniki. V: *Sinteza*, let. 5, št. 18/19, 65–67.
- Sedej, I. 1967: Prostor in tradicija. V: *Sinteza*, let. 2, št. 5/6, 42–45.
- Sedlar, S. 1961: Urbanizem na podeželju. V: *Arhitekt*, let. 10, št. 1, 1–5.
- Sedlar, S. 1960: Velenje naš novi grad. V: *Arhitektura i Urbanizam*, let. 1, št. 1, 4–13.
- Simčič, I. 1970: Gibljiva arhitektura kot funkcija in izraz. V: *Sinteza*, let. 5, 18/19, 88–89.
- Sinteza*, 1968: Ob novi rubriki Predstavitve. Let. 3, št. 10/11, 116.
- Sinteza*, 1970: Republiški anonimno natečaj za pridobitev idejnega projekta za pokopališče mesta Nova Gorica. Let. 6, št. 21/22, 125–126.
- Sitar, S. 1970: Primorska likovna kronika. V: *Sinteza*, let. 4, št. 16, 77–79.
- Šarec, A., M. Naprudnik, 1975: Regionalni prostorski plan SR–Slovenije–naloge in delo. V: *Sinteza*, št. 33/34/35, 12–27.
- Šlajmer, M. 1952: Stanovanjsko naselje Tovarne pohištva »Edvard Kardelj« v Novi Gorici. V: *Arhitekt*, let. 2, št. 5, 21.
- Šuligoj, A. 1988: Centralni prostor Nove Gorice. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 17, št. 97/98, 42–45.
- Torkar, V. 1973a: Tesnoba razlike. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 2, št. 13, [24–27].
- Torkar, V. 1973b: Tesnoba razlike. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 2, št. 14, 11–12.
- Torkar, V. 1975: Stanovanjske zadrage kot (ne)alternativa obstoječi organiziranosti stanovanjske izgradnje. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 4, št. 26/27, 33–34.
- Torkar, V. 1979a: Kulturni center v Novi Gorici. Arhitekturno-urbanistične osnove. V: *Primorska srečanja*, let. 3, št. 13, 15–19.
- Torkar, V. 1979b: Natečaju za idejno arhitektonsko rešitev kulturnega centra v Novi Gorici na rob. V: *Primorska srečanja*, let. 3, št. 15, 144–150.
- Torkar, V. 1979c: Kulturni center v Novi Gorici. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 9, št. 44/45, 27–35.
- Torkar, V. 1988: Racionalizacija urbane strukture Nove Gorice z arhitekturo mesta. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 17, št. 97/98, 3–28.
- Uršič, M. 1976: Predstavitve bolnice dr. Franca Derganca. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 5, št. 28, 10–11.
- Vivod, V. 1982: Slovenska mesta iz zraka. Nova Gorica. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 11, št. 60/61, 37.

- Vodopivec, B. 1998: *Zgodba o Meblu. Prvih petdeset let*. Nova Gorica: Meblo Holding.
- Vrtovec, M. 1970: Poslovno trgovska hiša Nova Gorica. V: *Sinteza*, let. 4, št. 16, 46–47.
- Vuga, T. 1977a: Dom za stare v Novi Gorici. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 6, št. 32, 8–9.
- Vuga, T. 1977b: Osnovna šola v Solkanu. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 6, št. 32, 9.
- Vuga, T. 1984: Mlini. Tolminskih puntarjev. Kare 4. Kare 6. V: *AB–Arhitektov bilten*, let. 13, št. 68/69, 21.
- Vuk, M. 1980: Goriška likovna kronika. V: *Sinteza*, let. 11, št. 50/51/52, 135–137.